

Lausunto julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2024–2027

- 1. Liikkumisen edistämisen ja liikkumattomuuden vähentämisen tulee olla yksi valtionhallinnon kärkiteemoista kehyskaudella 2024–2027. Liikunnan ja liikkumisen terveys- ja hyvinvointivaikutukset ovat merkittäviä julkisen talouden kestävyuden kannalta.**
- 2. Yhteiskunnallisesti merkittävän liikuntatoimialan rahoituksen nykytaso tulee turvata pitkäjänteisesti, kun rahoitus siirretään valtion menokehykseen.**
- 3. Liikkumisen edistämistä tulee koordinoida valtionhallinnossa ja varata riittävät resurssit.**

Valtion liikuntaneuvosto nostaa esiin:

- 1) Liikkumisen edistämisen ja liikkumattomuuden vähentämisen tulee olla yksi valtionhallinnon kärkiteemoista kehyskaudella 2024–2027. Liikunnan ja liikkumisen terveys- ja hyvinvointivaikutukset ovat merkittäviä julkisen talouden kestävyuden kannalta.**

Liikkumisella ja liikunnalla on kiistattomat ja moninaiset hyödyt niin yksilöille kuin yhteiskunnalle. Liikkuminen edistää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, toiminta- ja työkykyä sekä resilienssiä erilaisissa poikkeusoloissa. Liikkumisella voidaan edistää myös oppimista, osallisuutta, kotouttamista, sotilaallista suorituskykyä sekä vähentää liikenteen päästöjä ja saada aikaan merkittäviä kustannussäästöjä yhteiskunnalle.

Lapsista, nuorista ja aikuisista vain noin kolmannes ja ikääntyneistä alle viidesosa liikkuu terveyskannalta riittävästi¹. Toimintarajoitteiset henkilöt liikkuvat ja harrastavat liikuntaa keskimäärin muuta väestöä vähemmän². Lapsista ja nuorista noin 40 prosentilla fyysisen toimintakyky on jo tasolla, joka voi haitata arjessa selviämistä³.

Väestön kestävyyskunnan laskusta kertoo Puolustusvoimien kuntotestitilastot, joiden mukaan varusmiespalveluksen aloittaneiden miesten kestävyyskunto on laskenut viime vuosikymmeninä merkittävästi (12 minuutin juokсутestin tulos v. 1979: 2760 metriä, v. 2022: 2376 metriä). Myös lihaskunnoltaan hyväkuntoisten osuus on viime vuosina hieman laskenut ja heikkokuntoisten osuus kasvanut. Lisäksi varusmiesten kehon keskipaino on noussut vajaassa 30 vuodessa 70,8 kilosta 78,7 kiloon.⁴ Ennustemallien mukaan varusmiesten kunnan laskusuuntainen kehitys ei näytä olevan pysähtymässä. Varusmiespalveluksen jälkeen nuorten miesten kestävyyskunto heikentyy edelleen työuran aikana, mikä haastaa työväestön terveyttä ja toimintakykyä.⁵

Erityisesti kestävyyskunnan heikentyminen haastaa työikäisen väestön terveyden, toimintakyvyn ja työn tuottavuuden sekä tavoitteen työurien pidentämisestä. Ennustemallin mukaan suomalaisista miehistä vuonna 2040 heikko kestävyyskunto on 17 prosentilla 30-vuotiaista, 25 prosentilla 40-vuotiaista, 43 prosentilla 50-vuotiaista, 66 prosentilla 60-vuotiaista sekä 87 prosentilla 70-vuotiaista.⁶

Mielenterveyden haasteet ovat merkittävä yhteiskunnallinen ongelma, joka aiheuttaa 44 % kaikista työkyvyttömyyseläkkeistä⁷. Tutkimusnäyttö on kasvanut viime vuosina entisestään liikunnan merkityksestä mielenterveyden haasteiden ehkäisyssä ja hoidossa⁸.

Koko väestön tasolla riittämätön liikkuminen aiheuttaa lisäkustannuksia terveydenhuollon suorien kustannusten, tuottavuuskustannusten (menetetty työpanokset), ikääntyneiden kasvavien hoivakulujen, syrjäytymisen kustannusten sekä sosiaalietuuksien lisäkustannusten osalta. Liian vähäisen liikkumisen yhteiskunnallisten kustannusten on arvioitu olevan vähintään kolme miljardia euroa vuodessa⁹.

Valtion liikuntaneuvosto korostaa, että liikkumisen edistämisen ja liikkumattomuuden vähentämisen tulee olla yksi valtionhallinnon kärkiteemoista kehyskaudella 2024–2027. Väestön liikunnan ja liikkumisen terveys- ja hyvinvointivaikutukset ovat merkittäviä julkisen talouden kestävyiden kannalta. Liikuntaan ja liikkumiseen panostamisella voidaan saada aikaan merkittäviä kustannussäästöjä.

2) Yhteiskunnallisesti merkittävän liikuntatoimialan rahoituksen nykytaso tulee turvata pitkäjärjenteisesti, kun rahoitus siirretään valtion menokehykseen.

Valtion liikuntatoimen (OKM) määrärahoista rahoitetaan suomalaisen liikunta- ja urheilukulttuurin kannalta keskeisiä toimintoja, kuten kuntien liikuntapalveluita ja liikuntapaikkarakentamista, kansalaistoimintaa (liikuntajärjestöt ja seurat), huippu-urheilua, liikunnan koulutusta ja tutkimusta, suur tapahtumia sekä eri väestöryhmien fyysistä aktiivisuutta edistäviä hankkeita ja Liikkuvat-kokonaisuutta (Liikkuva perhe, Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva aikuinen sekä Ikiliikkuja).

Liikuntaneuvosto korostaa, että yhteiskunnallisesti hyvin merkittävän liikunnan toimialan rahoitus tulee turvata pitkäjärjenteisesti ja nykytason mukaisesti, kun liikunnan rahoitus siirretään valtion menokehykseen vuodesta 2024 alkaen.

Valtion liikuntaneuvosto pitää erittäin tärkeänä, että eri väestöryhmien fyysistä aktiivisuutta edistävien ja rakenteellisiin muutoksiin tähtäävien valtakunnallisten Liikkuvat-kokonaisuuden resursointia jatketaan pitkäjärjenteisesti. Kokonaisuuteen on tarve varata julkisen talouden suunnitelmassa 15 miljoonaa euroa vuodessa.

3) Liikkumisen edistämistä tulee koordinoita valtionhallinnossa ja varata riittävät resurssit Väestön liikkumiseen vaikutetaan varsinaisen liikuntatoimen (opetus- ja kulttuuriministeriö) lisäksi useiden muiden hallinnonalojen toimenpiteillä. Nykyisellään liikunnan ja liikkumisen edistämisen toimet tapahtuvat valtionhallinnossa hajallaan eri hallinnonaloilla.

Liikuntaneuvosto nostaa esiin, että liikkumisen edistämistä on jatkossa tärkeää koordinoita valtionhallinnossa ja varata riittävät resurssit liikkumisen edistämiseen eri hallinnonaloilla. Tarve on valtioneuvoston yhteiselle, ministeriöittäin resursoidulle, poikkihallinnolliselle Liikkumisohjelmalle, jonka alle kootaan eri hallinnonalojen liikkumisen edistämisen toimenpiteet ja resurssit ja jota koordinoidaan, seurataan ja raportoidaan valtioneuvostotasoisesti. Liikkumisohjelmalla voidaan edelleen kehittää Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen (LIPOKO) aloittamaa työtä liikkumisen edistämiseksi yhdessä koko valtionhallinnossa.

Osana poikkihallinnollista liikkumisohjelmaa tarvitaan toimia ja resursseja muun muassa kävelyn ja pyöräilyn, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä luonnon virkistyskäytön edistämiseen.

Liikennejärjestelmällä, kuten kävely- ja pyöräteillä on keskeinen merkitys väestön fyysiselle aktiivisuudelle ja liikunnan harrastamiselle. Kansallisessa kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmassa (2018) on määritelty keskeiset toimenpiteet kävelyn ja pyöräilyn edistämiseksi vuoteen 2023 asti. Ohjelmassa on määritelty rahoitustarpeeksi 30 miljoonaa euroa vuodessa, jotta tavoiteltu 30 % kasvu kävely- ja pyöräilymatkojen määrässä on mahdollista saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Rahoituksen tavoitetaso on saavutettu vain vuosina 2020 ja 2021. Lisäksi liikkumisen ohjaukseen on määritelty 2,5 miljoonan euron vuosittainen tavoitetaso vuodesta 2025 alkaen (valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma).

Rahoituksen vähäisyys on huomattava haaste kävelyn ja pyöräilyn edistämisen jatkuvuuden, siihen sitoutumisen ja käytännön toimenpiteiden kannalta. Kävelyn ja pyöräilyn infran kehittämistarpeita on Suomessa huomattavasti enemmän investointiohjelman avustustasoon nähden. Valtionrahoituksella on merkittävä ”vipuvaikutus”, sillä kunnat osallistuvat investointihankkeiden rahoitukseen vähintään valtion rahoitusta vastaavalla summalla. **Liikuntaneuvosto nostaa esiin tarpeen nostaa kävelyn ja pyöräilyn valtionrahoitus tavoitetasolle (30 M€ investointiohjelma; 2,5 M€ liikkumisen ohjaus / vuosi) .**

Terveydenhuollon suorien kustannusten on arvioitu kasvavan 58 % vuoteen 2040 mennessä vuoden 2014 kustannuksiin verrattuna. Liikunta on usein yksi (kustannus-)tehokkaimmista keinoista edistää terveyttä ja ylläpitää toimintakykyä. Fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan lisääminen auttaisi eniten juuri niitä, joiden toiminta- tai työkyky on heikentynyt. Liikunnalla on keskeinen merkitys myös useiden elintapasairauksien ennaltaehkäisyssä ja hoitokeinona. Liikkumisella ja liikunnalla on merkitystä myös mielenterveyden haasteiden hoidossa¹⁰.

Sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen myötä kuntien lisäksi hyvinvointialueilla on tärkeä rooli väestön terveyttä ja hyvinvointia edistävissä toimissa. Yhdyspintapalvelut on keskeistä saada toimimaan sujuvasti kuntien ja hyvinvointialueiden välillä elintapaohjaukseen ja liikuntaneuvontaan liittyen. Lisäksi on tarve parantaa liikunnan hyödyntämistä hyvinvointialueiden työvälineenä ja siihen liittyvillä yhdyspinnoilla. Yhteistyörakenteita ja toimintakäytäntöjä on tärkeää parantaa, kehittää ammattilaisten osaamista perus- ja täydennyskoulutuksen avulla, ottaa käyttöön näyttöön perustuvat suositukset ja vaikuttavat toimintamallit sekä kehittää vaikuttavuusperusteista ohjausta ja seuranta.

Liikuntaneuvosto nostaa esiin tarpeen varmistaa yhdyspintapalvelujen sujuva toiminta kuntien ja hyvinvointialueiden välillä elintapaohjaukseen ja liikuntaneuvontaan liittyen. Lisäksi on tärkeää vahvistaa liikunnan hyödyntämistä yhä paremmin niin sairauksien ennaltaehkäisyssä kuin hoitokeinona. Toimenpiteisiin on tarpeen kohdistaa sosiaali- ja terveysministeriön sektorilla 2M€ vuodessa. Tarpeen on myös kannustaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimiin yhä vahvemmin nostamalla hyvinvointialueiden hyte-kerroin 3 %:iin ja korvamerkitsemällä osuus käytettäväksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen.

Luonnon virkistyskäytön suosio on kasvanut merkittävästi viimeisen 20 vuoden aikana. Koronapandemian aikana luonnossa liikkuminen ja ulkoilu ovat nousseet yhä merkittävimmäksi liikkumisen muodoksi. Luonnossa liikkumisen suosio näyttää vahvalta myös koronapandemian aiheuttaman kysyntäpiikin jälkeen. Suosion kasvu asettaa tarpeita muun muassa olosuhteiden kehittämiseksi. Erityisen tärkeää on tukea ihmisten virkistäytymisen mahdollisuuksia lähiluonnossa. **Liikuntaneuvosto pitää tärkeänä, että luontoliikuntapaikkojen, ulkoilureitistöjen sekä kansallispuistojen ja erityisesti lähivirkistysalueiden kunnossapidon ja kehittämisen resurssit turvataan tulevana vuosina. Luonnon virkistyskäytön edistämiseen sekä lähivirkistysalueiden kunnostamiseen ja kehittämiseen on tarpeen varata julkisen talouden suunnitelmassa vuosittain 10M€.**

Liikuntaneuvosto on nostanut esiin myös muita liikunnan edistämiseksi tulevana vuosina tarvittavia toimenpiteitä ja resursseja tekemissään **hallitusohjelmaesityksissä 24.3.2023**: <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2023/03/Valtion-liikuntaneuvoston-hallitusohjelmaesitykset-2023.pdf>

Julkisen talouden suunnitelma 2024–2027 liikunnan ja liikkumisen rahoituksen näkökulmasta
Valtioneuvosto teki 23.3.2023 päätöksen julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2024–2027. Vaalikauden viimeinen julkisen talouden suunnitelma on ns. tekninen julkisen talouden suunnitelma, joka ei sisällä uusia poliittisia linjauksia. Suunnitelma toimii pohjana hallitusohjelmaneuvoitteluille ja seuraavalle julkisen talouden suunnitelmalle, josta uusi hallitus päättää syksyllä 2023.

Rahapeliuotolla rahoitettujen toimintojen, kuten liikunta, riippuvuus rahapeliuotoista päättyy vuoden 2024 alusta lukien arpajaislain muutoksen tullessa voimaan. Rahapeliuotoilla aikaisemmin rahoitetut toiminnot katetaan jatkossa menokehyksestä yleiskatteellisista budjettivaroista. Julkisen talouden suunnitelmassa vuodelle 2024 kohdennettava avustustoiminnan kokonaisrahoitustaso opetus- ja kulttuuriministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonaloilla on 990 milj. euroa, joka perustuu vuosien 2013–2022 valtionavustusrahoituksen kymmenen vuoden reaaliiseen keskiarvoon. Valtion liikuntatoimen vuosittainen rahoitus on vuodesta 2024 alkaen noin 150 miljoonaa euroa.

Paavo Arhinmäki
puheenjohtaja

Minttu Korsberg
pääsihteeri

¹ Martin, L. ym. 2023. Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus, liikuntatilanteet, liikkumisympäristöt ja liikkumisen seurantalaitteet. Teoksessa Kokko, S. & Martin, L. (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2023:1 / Husu, P. ym. 2022. Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2022:33.

² Ng, K. ym. 2023. Toimintarajoitteisten lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen. Teoksessa Kokko, S. & Martin, L. (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2023:1 / Nurmi-Koikkalainen, P. ym. 2017. Tietoa ja tietotarpeita vammaisuudesta. Analyysia THL:n tietotuotannosta. Työpäpaperi 38/2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL 2017.

³ Valtakunnalliset fyysisen toimintakyvyn Move!-mittaustulokset 2022. Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö.

⁴ Puolustusvoimat. Varusmiespalveluksen aloittaneiden miesten kuntotestien tulokset.

⁵ Yleisen asevelvollisuuden kehittäminen ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttäminen. Parlamentaarisen komitean mietintö. Valtioneuvoston julkaisu 2021:9. / Työntekijöiden heikkenevä fyysinen kunto haastaa työurat ja talouden. UKK-instituutin tiedote 17.3.2023, perustuen Futura-lehteen hyväksytyyn vertaisarvioituun tutkimusartikkeliin: Vasankari, T. ym. Suomalaisten kestävyyskunto on laskenut vuosikymmeniä – onko Suomessa tulevaisuudessa enää hyväkuntoisia yli 50-vuotiaita työntekijöitä?

⁶ Työntekijöiden heikkenevä fyysinen kunto haastaa työurat ja talouden. UKK-instituutin tiedote 17.3.2023, perustuen Futura-lehteen hyväksytyyn vertaisarvioituun tutkimusartikkeliin: Vasankari, T. ym. Suomalaisten kestävyyskunto on laskenut vuosikymmeniä – onko Suomessa tulevaisuudessa enää hyväkuntoisia yli 50-vuotiaita työntekijöitä?

⁷ Suomen työeläkkeensaajat 2021. Eläketurvakeskuksen tilastoja 04:2022. Eläketurvakeskus. Suomen virallinen tilasto.

⁸ Singh, B et al. 2023. Effectiveness of physical activity interventions for improving depression, anxiety and distress: an overview of systematic reviews. British Journal of Sports Medicine Published Online First: 16 February 2023. doi: 10.1136/bjsports-2022-106195.

⁹ Vasankari, T. & Kolu, P. (toim.). Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnan yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018.

¹⁰ Singh, B et al. 2023. Effectiveness of physical activity interventions for improving depression, anxiety and distress: an overview of systematic reviews. British Journal of Sports Medicine Published Online First: 16 February 2023. doi: 10.1136/bjsports-2022-106195.